

Sygn. akt V CZ 96/06

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Marek Sychowicz

w sprawie z powództwa A. J.

przeciwko A. A., R. K.

i S. O.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 8 grudnia 2006 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 19 lipca 2006 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem z 19 lipca 2006 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną powoda A. J. z powodu nieuiszczenia opłaty stosunkowej w terminie. W zażaleniu powód wnosił o jego uchylenie i przekazanie do ponownego rozpoznania

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odrzucenie skargi kasacyjnej stanowiło konsekwencję oddalenia postanowieniem z dnia 30 czerwca 2006 r. złożonego razem z wniesioną skargą wniosku powoda o zwolnienie go od kosztów sądowych. Sąd w wyniku przeprowadzenia dochodzenia celem zbadania stanu majątkowego powoda stwierdził, że posiada on środki na koszty sądowe i może je ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Sąd Apelacyjny w oparciu o przepis art. 101 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych uznał jednocześnie, że obowiązek uiszczenia opłaty stosunkowej aktualizuje się w dacie doręczenia pełnomocnikowi strony odpisu postanowienia w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych i nie wymaga wezwania strony do uiszczenia opłaty. Pełnomocnik powoda otrzymał odpis postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie w dniu 6 lipca 2006 r. W związku z powyższym sąd stwierdził, że powód obowiązany był uiścić opłatę stosunkową od skargi kasacyjnej najpóźniej w dniu 13 lipca 2006 r., co nie zostało dokonane.

W zażaleniu na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej powód zarzucił, że sąd błędnie dokonał oceny jego sytuacji majątkowej. Ponadto zarzucił naruszenie art. 101 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych polegające na przyjęciu, że powód był zobowiązany do uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej w terminie 7 dni od daty doręczenia mu postanowienia, którym oddalono jego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, w sytuacji gdy powołany przez sąd przepis, zdaniem powoda, nie ustanawia takiego obowiązku. Powód uznał, że odmowa zwolnienia go od kosztów sądowych powinna skutkować doręczeniem przez sąd stosownego wezwania do uiszczenia należnej opłaty.

Zawarte w zażaleniu zarzuty skierowane są w istocie przeciwko postanowieniu Sądu Apelacyjnego z dnia 30 czerwca 2006 r. oddalającemu wniosek o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej. Postanowienie to miało niewątpliwie wpływ na wynik sprawy, bo doprowadziło do odrzucenia skargi kasacyjnej, przy czym nie podlegało zaskarżeniu. Na podstawie art. 380 w zw. z art. 398²¹ i 394³ § 3 k.p.c. postanowienie to może być przedmiotem kontroli Sądu Najwyższego (zob. przykładowo postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2000 r., I CZ 259/99, niepubl., z dnia 15 stycznia 2001 r., II CZ 197/04, niepubl., z dnia 21 listopada 2001 r., I CZ 165/01, OSNC 2002, nr 7-8, poz. 102, i z dnia 23 września 2004 r., III CZ 71/04, niepubl.). W myśl art. 380 k.p.c., warunkiem rozpoznania niezaskarżalnych postanowień, które miały wpływ na wynik sprawy, jest zamieszczenie w środku zaskarżenia stosownego wniosku.

Powód argumentował, że od dłuższego czasu utrzymuje się z wynagrodzenia za pracę wynoszącego 647,93 zł netto miesięcznie, zaś inne składniki majątku nie pozwalają mu zgromadzić należnej kwoty w celu uiszczenia opłaty sądowej. Podzielić należy argumentację Sądu Apelacyjnego, że dochody powoda pozwalały mu na zgromadzenie odpowiedniej kwoty na opłatę od skargi kasacyjnej. Sąd zasadnie zwrócił uwagę na znaczne dochody osiągnięte przez powoda w 2004 r., jak również na fakt, że posiada on udziały o łącznej wartości 747 500 zł, oraz iż jest on współwłaścicielem nieruchomości gruntowej. Trzeba zatem stwierdzić, że sytuacja majątkowa powoda pozwala mu uiścić opłatę od skargi kasacyjnej w kwocie 7.785 zł.

Za trafny natomiast należy uznać zarzut naruszenia art. 101 ust. 3 ustawy o kosztach przez brak wezwania powoda, po oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, do uiszczenia należnej od skargi kasacyjnej opłaty. Sąd bowiem błędnie przyjął, że obowiązek uiszczenia tej opłaty powstał z chwilą doręczenia stronie odpisu postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Uznał, że nie było konieczności odrębnego wezwania jej do uiszczenia opłaty. Pogląd ten stanowi odstępstwo od stanowiska utrwalonego w orzecznictwie i praktyce sądowej. Na gruncie dotychczasowych przepisów o kosztach sądowych zgłoszenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w sprawie, w której pismo wniesione przez stronę osobiście lub przez jej

pełnomocnika podlega opłacie w postaci wpisu stałego lub stosunkowego, zobowiązuje sąd, w razie odmownego załatwienia tego wniosku, do wezwania o uiszczenie opłaty na zasadach ogólnych (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1976 r., III CZP 11/76, OSNC 1976, nr 7-8, poz. 162, oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 1999 r., I CKN 1461/98, OSNC 1999, nr 11, poz. 196, i z dnia 31 maja 2006 r., IV CZ 40/06, niepubl.).

Należy uznać, że mimo zmiany przepisów o kosztach sądowych, przedstawione stanowisko i jego uzasadnienie są w dalszym ciągu aktualne. Przemawia za tym porównanie w omawianej materii dawnych i nowych przepisów o kosztach sądowych. W art. 10 nowej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych przyjęto jako zasadę, że opłatę należy uiścić przy wniesieniu do sądu pisma podlegającego opłacie, co stanowi powtórzenie art. 15 dawnej ustawy o kosztach. Analogicznie uregulowano również kwestię postępowania sądu (a ściślej biorąc – przewodniczącego) w razie wniesienia nieopłaconego pisma. W znowelizowanym art. 130 § 1 zd. pierwsze k.p.c. przewidziano bowiem, że jeżeli od pisma nie uiszczono należnej opłaty, przewodniczący wzywa stronę, pod rygorem zwrócenia pisma, do (...) opłacenia go w terminie tygodniowym. W myśl zaś art. 130 § 2 k.p.c., po bezskutecznym upływie terminu przewodniczący zwraca pismo stronie. Regulacja ta odpowiada treści art. 16 ust. 1 zd. drugie dawnej ustawy o kosztach, zgodnie z którym, w wypadku wniesienia pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata, przewodniczący wzywa wnoszącego pismo, aby pod rygorem zwrotu pisma uiścił opłatę w terminie tygodniowym od dnia doręczenia wezwania, a w razie bezskutecznego upływu tego terminu zwraca pismo. W nowym unormowaniu skutki nieopłacenia kosztów sądowych od środków zaskarżenia przez profesjonalnych pełnomocników określono w podobny sposób. Zgodnie z art. 130² § 3 k.p.c., sąd odrzuca bez wezwania o uiszczenie opłaty pismo wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego środki odwoławcze lub środki zaskarżenia (apelację, zażalenie, skargę kasacyjną, skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty, skargę na orzeczenie referendarza sądowego) podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia. Z art. 17 dawnej ustawy

o kosztach sądowych wynikało natomiast, że bez wezwania o uiszczenie opłaty należy odrzucić wnoszone przez adwokata lub radcę prawnego środki zaskarżenia podlegające opłacie w wysokości stałej. Różnica sprowadza się zatem wyłącznie do rozszerzenia zakresu podmiotowego analizowanej normy o rzeczników patentowych, objęcia nią także opłat stosunkowych, wyraźnego wskazania sądu jako organu odrzucającego środki zaskarżenia oraz sprecyzowania środków zaskarżenia, których nieopłacenie przez profesjonalnego pełnomocnika prowadzi do ich odrzucenia. W konsekwencji można uznać, że w art. 130² § 3 k.p.c. przyjęto konstrukcję analogiczną do uregulowanej w art. 17 dawnej ustawy o kosztach sądowych i służącą realizacji tych samych celów, a relacja art. 130² § 3 k.p.c. do art. 130 § 1 i 2 k.p.c. jest taka sama jak art. 17 zd. drugie do art. 16 ust. 1 zd. drugie dawnej ustawy o kosztach.

Reasumując, należy uznać, że zachowało aktualność dotychczasowe zapatrywanie, że w razie oddalenia zgłoszonego przez pełnomocnika strony będącego radcą prawnym wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie poniesienia należnej od środka odwoławczego lub środka zaskarżenia opłaty w wysokości stałej lub stosunkowej, przewodniczący wzywa pełnomocnika do opłacenia tych środków w terminie tygodniowym (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2006 r., III CZP 98/06, niepubl.). Sąd drugiej instancji tymczasem odrzucił skargę kasacyjną powoda bez uprzedniego wezwania go do uiszczenia wymaganej opłaty. W rzeczywistości zastosował nie mającą oparcia w przepisach sankcję, której jako związanej z rygoryzmem procesowym, nie można domniemywać. Powinna ona być zawsze sformułowana jasno i wyraźnie. Postulatowi temu ustawodawca uczynił zadość w odniesieniu do sformułowania zawartego w art. 130² § 3 k.p.c. Wynika z niego jednoznacznie, że rygor odrzucenia wnoszonych przez zawodowego pełnomocnika środków odwoławczych lub środków zaskarżenia został związany z wnoszeniem tych środków bez ich opłacenia, mimo że podlegają opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia. Złożenie przez skarżącego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych obowiązek ten jednak znosi. Negatywne zaś załatwienie tego wniosku nie prowadzi automatycznie do reaktywowania omawianej powinności.

Z podanych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.